

doi <https://doi.org/10.18485/bratstvo.2024.28.6>
УДК 929 Митровић Ч.

Рад примљен: 15.8.2024.

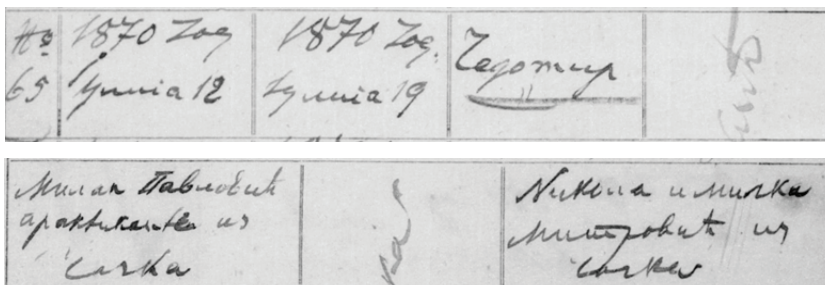
Рад прихваћен: 18.9.2024.

Оригинални научни рад

ЧАЧАНСКИ ВЕЛИКАН: ПРОФ. ЧЕДОМИЉ МИТРОВИЋ

Рођен у трговачкој породици Чедомиљ Митровић се школовао у Чачку, Београду, Москви, Прагу, Бечу и Тибингену. Успео је да заврши богословију и правни факултет, докторира право и да постане један од најуспешнијих професора и декан Правног факултета у Београду.

Рођен је у Чачку 12/24. јула 1870. године. Отац Никола био је трговац, а мајка Милка домаћица. Крштен је у чачанској цркви 19/31. јула исте године. Крстио га је чачански поп Сретен Поповић, а кум на крштењу био је Милан Павловић, практикант из Чачка. У Матичној књизи рођених Чачанске цркве за 1870–1876, под редним бројем 65 пише да му је крштено име Чедомир. Под тим именом живео је у Чачку, односно током школовања у основној школи и гимназији, а касније је у свим документима потписиван је са Чедомиљ.

Извод из Матичне књиге рођених Чачанске цркве за 1870–1876. годину¹

¹ Међуопштински историјски архив у Чачку.

У родном граду учио је основну школу, у коју је пошао нешто млађи од својих другара из разреда. Због Првог српско-турског рата (који је почео у јуну 1876), школска 1876/1877. година започела је тек 10. априла 1877. У тако скраћеној школској години учио је први разред, а учитељица му је била Драга Пешић.² Следећа школска започела је на време, али Други српско-турски рат је изазвао нови прекид у раду школе, који је трајао од 15. новембра 1877. до марта 1878. године. Тада је Чедомиљ учио у другом разреду, а учио га је Милован Петровић,³ а потом Живко Радаковић,⁴ који је у чачанску школу дошао из Миоковаца. У трећем и на почетку четвртог разреда учио га је Јоксим Марковић,⁵ први школовани чачански учитељ. Јоксим Марковић, који је убрзо премештен у Пирот, па у Горњи Милановац тако да је Митровића, до краја децембра учио Димитрије Марковић,⁶ а затим Љубисав Јовановић, тек пристигли учитељ из Вишњице код Београда.⁷

² Драга Пешић, учитељица, радила је у: Горњем Милановцу, Чачку (у мушкој школи, 1871–1877), Злоту код Бора, Узвећу код Шапца (до 1887), Милутовцу код Трстеника (од 1887).

³ Милован Петровић, учитељ, рођен 1831. године. Као учитељ радио у Каменцу (Гружа, до 1870). У Чачку радио од 1870. до смрти. Преминуо у Чачку 12. априла 1878. године.

⁴ Живко Радаковић, учитељ, радио у Миоковцима (1857–1880, са прекидом када је радио у Чачку, 1878–1879).

⁵ Јоксим Ст. Марковић, учитељ, рођен је у Негришорима (Драгачево) 1852. године. За привременог учитеља у Белој Реци на Златибору постављен је 1870, али је 1872. напустио службу, јер је изабран за питомца Учитељске школе у Крагујевцу, коју је завршио са одличним успехом (1876). За учитеља у чачанској мушкој школи постављен је 1. августа 1877. и остао до 1. октобра 1879, када је премештен у Пирот, а десет дана касније у Горњи Милановац. Потом је пребачен у Београд (1880), где је радио у основним школама код Саборне цркве (касније ОШ „Краљ Петар Први“, 1880–1881, 1883–1885) и на Трезијама. Кратко време 1883. био је управитељ свих мушких и женских школа на Дорћолу и на Јалији у Београду. Краљевим указом (31. децембра 1884) постављен је за писара прве класе у Министарству просвете и црквених послова. Потом је унапређиван у статистичара четврте класе и референта за црквене послове у истом Министарству. Умро је у Београду 15. октобра 1888. године. У Чачку му се 30. септембра / 12. октобра 1879. године родила кћерка Даница, касније позната песникиња (Просветни гласник, година IX, Београд, 1888, 971–972).

⁶ Димитрије Марковић, учитељ, завршио је богословију, радио у: Чачку (1879–1886, 1887–1890, 1892/1893, 1894/1895), Ковиљу (1886), Брђанима (1886/1887), Гучи (1878–1879), Брезни (1890/1892), Љутовници (1893/1894), Краљеву (1895–1899). Забележено је да је 1907. био пензионер.

⁷ Љубисав Јовановић, учитељ, родом из Ресника. Као учитељ радио је од 1874: у Вишњици (до 1879), Чачку (1879–1884. и 1891–1892. и 1893), околини Крушевца и Крушевцу (1887–1888), Рековцу (1888–1891), Брезни (1892–1893), Грабовцу код Ниша (1893), Крагујевцу (1893–1895. и од 1896), Љутовници (1895–1896), Враћевшници (1896), Бошњанима код Раче Крагујевачке, где је пензионисан 1900. Као пензионер живео у Београду.

Школовање је наставио 1880. године у четвороразредној гимназији у родном месту. Чачанска гимназија је претходне године отворила и четврти разред, чиме је постала полугимназија. Радила је у згради изграђеној 1875. године, која се налазила на месту данашњег општинског здања. Предавали су му Васа Филиповић,⁸ директор школе, Сретен Пашић,⁹ Драгутин Јанковић, Ђура Стевановић, Михаило Церовић, Љубомир Бирговић, Петар Степић, Стеван Никшић Лала, Чедомир Пејовић, док је вероучитељ био Лазар Тодосијевић.¹⁰ Можда је управо Тодосијевић имао утицаја да се Чедомиљ определи за богословске науке. Гимназију је успешно завршио у лето 1884. године.¹¹

Чедомиљ Митровић је прво похађао Богословију у Београду, која је у то време трајала четири године. Потом, 1889. године одлази на Духовну академију у Москви (Русија) као државни питомац. Током студија у Москви примао је благодејање (државну стипендију) од 70 динара месечно. Студије је завршио 1893. године са степеном *кандидат богословља*. Његов завршни рад био је из црквеног права, а тема *Историјски преглед славенске Крмчије и њен значај за славенске православне цркве*. Професор академије и чувени канониста Заозрески¹² тај рад је оценио оценом одличан и дао похвалну рецензију. Митровићева кандидатска дисертација у Москви није сачувана већ само рецензија професора Заозреског.¹³ Током студија у Москви Митровић је, са одличним успехом, савладао и грчки језик. Забележено је да је 14. јуна 1893. године добио 80 динара на име путних трошкова за повратак у отаџбину.¹⁴ Иако је завршио Богословију у Београду и Духовну академију у Москви никада није примио свештенички чин.

⁸ Васа Филиповић (Велико Градиште, 1843 – Београд, 1923), правник, професор (предавао рачун и земљопис), посланик, дугогодишњи директор гимназија у Чачку и Ужицу. Његов син је познати математичар и комуниста Филип Филиповић.

⁹ Сретен Пашић (Кораћица на Космају, 3. новембар 1858 – Београд, 20 септембар 1909), професор у неколико српских гимназија (Алексинач, Чачак, Јагодина, Београд, Смедереву, Параћин, Ниш) и управитељ Више женске школе у Београду. Предавао српски језик, словенски језик и краснопис. Завршио је Велику школу у Београду. Написао је неколико књига.

¹⁰ Лазар Тодосијевић (у неким документима пише Теодосијевић), учитељ, рођен у Крагујевцу. Завршио је богословију у Београду. Као учитељ радио је у Бајиној Башти (1862–1863), Ивањици (1863–1864), Чачку (млађа класа, 1864–1872), када је прешао у свештенички позив у Ваведњу. Док је радио као учитељ у Чачку био је и хонорарни ђакон у цркви. Био је и вероучитељ у чачанској Гимназији (1880–1884).

¹¹ Драгомир С. Поповић, Маргита Радовић, Драгослав С. Митровић, Боривоје Богићевић: *Споменица Чачанске реалне гимназије 1837–1937*, 1938, 273.

¹² Николај Александрович Заозрески (1851–1919), професор црквеног права на Московској духовној академији и аутор бројних богословских студија и расправа.

¹³ В. Пузовић, *Образовање српског свештенства у Русији (XVIII – почетак XX века)*, Црквене студије, бр. 16, 2019, 319–342.

¹⁴ Државни архив Србије (даље: ДАС), Министарство просвете Србије (даље: МПС), 1893, XXXV-83.

Окончањем студија у Москви нису задовољене Митровићеве амбиције. Он у писму упућеном министру просвете и црквених послова 28. августа 1893. године истиче да не жели да се ограничи изучавањем само православно-црквеног права, већ и осталих правних наука. Сматрао је да су правнички факултети Бечког или Прашког универзитета прави избор за даље студирање једног озбиљног канонисте. „О потреби богослова–правника говори јасно савремено устројство духовних судова и црквених власти у Србији. О томе сведочи и велики број богослова–правника у свим хришћанским државама, изузимајући Србију, у којој нема ниједног!“ Зато је замолио министра да као државни питомац сврши права у Бечу или Прагу. Министар је 3. септембра тражио мишљење од Главног просветног савета и оцену оправданости ове молбе, као и оцену о квалификованости Чедомиља Митровића за наставника средњих школа. Главни просветни савет је закључио да Митровић „има прописане квалификације за предавача богословских предмета у средњим школама и на Богословији.“ Мишљење је потписао потпредседник Главног просветног савета Стеван Ловчевић.¹⁵

Митровић је одлуком министра просвете од 1. септембра 1893. године (Решење ПБр. 15327) постављен за предавача Богословије у Београду, с тим да, по свом пристанку, врши дужност вероучитеља у чувеној Крагујевачкој гимназији са годишњом платом од 1.500 динара, без селидбених трошкова или дијурне (дневнице).¹⁶

Чедомиљ Митровић, уметничка слика¹⁷

¹⁵ Просветни гласник, година XV, свеска 1, Београд, јануар 1894, 7.

¹⁶ Просветни гласник, година XIV, свеска 10, Београд, октобар 1893, 496.

¹⁷ Википедија, Слободна енциклопедија: sr.wikipedia.org

За време боравка у Крагујевцу Митровић се оженио кћерком чачанског трговца Јована Буђеца, Катарином. Венчање је обављено 28. (или 30.) септембра 1893. године. Међутим, после само четири месеца боравка у Бечу, отац му је почетком фебруара 1894. послао телеграм из Чачка: „Катарина је врло слаба, ако можеш дођи одма!“¹⁸ Катарина Митровић је преминула веома млада у пролеће 1894. године. Тестаментом од 3. марта 1894. оставила је двоспратну кућу са двориштем и припадајућим објектима Фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије,¹⁹ о чему је Министарство просвете обавештено 21. маја 1894. године.²⁰ Осталу имовину је наследио Чедомиљ. Он је имао рођену сестру, која се 1902. године удала у село Јабуковац код Неготина.

Није се дуго задржао у Крагујевачкој гимназији – предавао је хришћанску науку месец и по дана у школској 1893/1894. години. Већ 2. октобра 1893. године молио је министра просвете да му омогући продужетак школовања у иностранству, односно на правном факултету у Бечу или Прагу. Заступник министра просвете и црквених послова и министар правде правник Петар Максимовић одлучио је 4. октобра да „господин Митровић, предавач на дужности у Крагујевачкој гимназији, може годину дана изостати од своје школске дужности ради изучавања правних наука на Бечком или Прашком универзитету“. Такође, одлучио је да му се за време боравка у иностранству поред предавачке плате издаје и државна помоћ од 80 динара месечно из благајне Министарства просвете, почев од 15. октобра 1893, као и да му се плати школарина и путни трошкови за одлазак у иностранство и повратак у Србију. Зато му је, 19. октобра 1893. године, исплаћено 100 динара на име путних трошкова до Прага.²¹

Митровић је отишао у Праг али када се уверио да је боље да студира у Бечу, вратио се у главни град Аустроугарске монархије, где је у првом семестру, који је трајао од октобра 1893. до марта 1894. године слушао предавања из четири предмета имајући 24 наставна часа седмично. Школарина за тај семестар износила је 25,20 аустријских форинти. Месец и по касније, 29. новембра 1893. послато је Ђорђу С. Симићу, изванредном посланику и пуномоћном министру Србије у Бечу, 25,20 форинти да их уручи Чедомиљу Митровићу на име школарине за први семестар.

И у другом семестру имао је четири предмета и 24 часа недељно, а школарина за летњи семестар била је 30,50 форинти аустријских. Сачувана је и признаница да је за мај и јун 1894. године на име државне помоћи примио 160 динара.

¹⁸ ДАС, МПС, 1894, VII-27.

¹⁹ З. Магијевић, *Завештање Катарине Митровић фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије*, Изворник, број 10, Чачак, 1995, 81–86.

²⁰ ДАС, МПС, 1894, XIII-148.

²¹ ДАС, МПС, 1897, LI-127.

Због непотпуног знања немачког језика у почетку није могао да разуме неке од наставника, па је, не пропуштајући предавања, упоредо читао књиге из тих предмета које су се налазиле у богатој универзитетској књижници. Тако је уз помоћ речника савладао немачки језик.

Чедомиљ Митровић је, 29. септембра 1894. године, обавестио министра просвете и црквених послова да је примљен за редовног слушаоца друге године права, на којој се предавало црквено право. Због тога је молио министра да му се одсуство продужи за још једну годину. Он је уз молбу приложио и обиман извештај о свом раду и напретку у претходној години.

Министар просвете је 11. октобра 1894. године обавестио опуномоћеног посланика Србије у Бечу да Митровићу 15. октобра истиче одобрено једногодишње одсуство и наређује да се већ 16. октобра врати на своју редовну дужност у београдској Богословији. Међутим, архиепископ београдски и митрополит српски Михаило Јовановић предлаже 12. октобра министру просвете и црквених послова да Митровићу, ипак, одобри одсуство на још једну годину како би слушао предавања на Бечком универзитету. На основу препоруке митрополита, заступник министра просвете и министар правде Андра Ђорђевић одобрио је 19. октобра 1894. једногодишње одсуство Чедомиљу Митровићу, као и да му се уз плату издаје државна помоћ од 80 динара месечно.

У трећем семестру имао је шест предмета и 22 часа седмично, а школарина је износила 23,10 аустријских форинти. Занимљиво је да је Митровић 30. јануара 1895. године тражио од министра просвете да му се његова наставничка плата исплаћује у злату, што је овај одбио. У четвртном семестру слушао је пет предмета и имао 14 часова седмично, па је школарина износила 14,70 аустријских форинти.

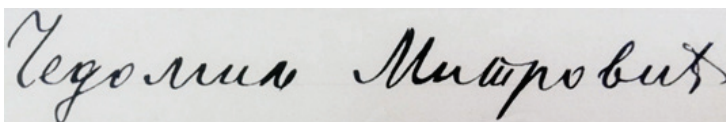
Чедомиљ Митровић обавештава 8. септембра 1895. године министра просвете да је у Бечу током протекла четири семестра слушао предавања црквеног права римокатоличке цркве. Тада је затражио дозволу да пети, зимски семестар упише на Правном факултету у Тибингену (Немачка), где би слушао црквено право протестантске цркве. Тај допис послао је из Београда, што значи да је био на распусту. Пошто није добио одговор, молбу је поновио 4. октобра, али овога пута из Беча. Познато је да је у октобру 1895. године био у болници у Бечу, па му је министар просвете одобрио петонедељно одсуство. Да би донео одлуку, министар просвете је тражио мишљење Правног факултета Велике школе у Београду. Ректор Велике школе Војислав Бакић написао је 24. новембра 1895. да је „потребно да овакав кандидат сврши правнички факултет“.

И поред оваквог става ректора Велике школе, министар просвете није дао сагласност Митровићу да настави школовање. Међутим, у децембру се наставила преписка између министра просвете и Правног факултета

Велике школе. На министрово питање какве би кандидате требало слати у иностранство ради изучавања канонског права – свршене богослове или свршене студенте правног факултета, Правни факултет је, 23. децембра 1895. године, одговорио да је „потребно да је овакав кандидат свршио правнички факултет“. Због тога је министар просвете 29. децембра одлучио да више не продужује одсуство Чедомиљу Митровићу и наредио да се одмах врати на своју редовну дужност. Међутим, Митровић је 7. јануара 1896. године јавио из Беча да нема пара да се врати у Србију јер му касне обећане припадности. Иначе, школарина за пети семестар износила је 22,05 аустријских форинти.²²

Тада су се у ову својеврсну полемику укључили и црквени великодостојници. Митрополит српски Михаило молио је 19. јануара 1896. министра просвете да одобри Чедомиљу Митровићу да заврши започете студије, јер им искуство говори да су најбољи канонисти богослови. Показало се да уколико се узме за професора канонског права само правник, он неће бити добар наставник канонског права православне цркве, јер „неће разумети хришћанство, ни дух свете цркве, ни њене основе на којима она постоји“. Поред тога, Митровићево место у Богословији је тада било заузето, па митрополит моли министра да му продужи одсуство и омогући завршетак правничких студија.

Решењем министра просвете од 29. децембра 1895. године историчара Љубомира Ковачевића Митровић је враћен у Београд на редовну дужност у Богословији. У Београд је стигао средином фебруара 1896. године. Осмог фебруара је примио 140 динара у злату из благајне Министарства просвете, и то 80 динара на име државне помоћи за јануар и 60 динара на име путног трошка од Беча до Београда.²³ Треба рећи да је због болести и поменуте наредбе министра просвете, Митровић пропустио предавања у већем делу школске 1895/1896. године, па је интензивним радом надокнадио пропуштено.

Потпис Чедомиља Митровића

Митровић је, 22. маја 1896. године, из Београда писао министру просвете да је завршио шести течај (семестар) правног факултета. За неке универзитете у Немачкој (на пример, у Бону, Тибингену...) то је било довољно да се стекне право на полагање закључних испита и добијање

²² ДАС, МПС, 1897, ЛП-127.

²³ ДАС, МПС, 1903, LVI-182.

доктората. Због тога је молио ресорног министра да му дозволи одсуство до 1. јануара 1897. године како би на тибингенском правном факултету окончао започете студије и оправдао издатке из државне касе. Забележено је, при томе, и да је у првој половини септембра 1896. године добио петнаестодневно одсуство из Богословије како би завршио неке послове у суду у Чачку.

У Београду се задржао до последње седмице новембра 1896. године. Тада из српске престонице моли министра просвете да му под истим условима као и у претходне три године одобри одсуство до краја текуће школске године. Наводи да је већ уписао седми семестар на Тибингенском универзитету. Честе промене министара просвете, које су карактерисале тадашњи политички живот Краљевине Србије, овога пута су погодивале Митровићу. Министар Љубомир Ковачевић одобрио му је 25. новембра 1896. одсуство до 1. септембра 1897. године, као и стипендију и путни трошак од 100 динара. Трећег децембра примио је 196 динара у злату из касе Министарства просвете и црквених послова, и то 96 динара на име државне помоћи од 25. новембра до краја 1896. године, рачунајући 80 динара месечно, и 100 динара на име путног трошка до Тибингена ради довршења црквено–правних наука. Тако је Чедомиљ Митровић прешао у Тибинген крајем новембра 1896. године.²⁴

На самом крају месеца јануара 1897. године послато му је преко Српског посланства у Бечу 47 форинти и 25 крајцара аустријских на име школарине за шести и седми семестар (школарина за шести семестар износила је 25,20, а за седми 22,05 форинти). Али, 27. фебруара 1897. Митровић је обавестио Милана Вељковића, благајника у Министарству просвете, да му помоћ не шаље у Беч, већ у Тибинген и послао своју нову адресу. Потом, 1. маја 1897. моли министра да му се плати 56,90 немачких марака на име школарине за осми семестар. Недуго затим, 24. маја, из Тибингена молио је министра просвете да му се изда 305 немачких марака на име таксе за докторски испит, који је пријавио 19/31. маја. Нови министар просвете Андра Николић, правник и књижевник, одговорио му је 29. маја да му се не може издати тражена такса, јер му нису ни одобрене студије на докторату права, већ само одсуство ради завршетка започетих студија.

Сачувани су документи који показују да је 1897. године примио 71,10 динара на име школарине за основни школски течај, а 22. јуна те године у Тибингену примио 160 динара у злату на име помоћи за јул и август.

Писмом од 14. јула 1897. године Митровић је обавестио министра просвете да је писмени део докторског испита положио са одличним успехом, јер је теза примљена са особитом похвалом. Због усмене одбране доктората тражи одсуство до 1. фебруара 1898. године.

²⁴ ДАС, МПС, 1897, ЛП-127.

Пошто је одслушао осам семестара права у Бечу и Тибингену и урадио докторску дисертацију, замолио је 5. октобра 1897. године министра просвете и црквених послова да му дозволи тромесечно одсуство уз плаћање испитне таксе, путних трошкова и додатка какав је и до тада имао, како би довршио започете студије и оправдао дотадашње издатке из државне касе за његово школовање. Молбу је писао у Београду. По свему судећи министар му је и овога пута изашао у сурет, па је Митровић почетком 1898. године у Тибингену одбранио докторску дисертацију из области словенског и црквеног права *Номоканон словенске источне цркве или књига Крмчија* и то на немачком језику. После одбране докторске дисертације промовисан је за „доктора целокупног права“.

У међувремену су војне власти (3. септембра 1897) тражиле од Министарства просвете информацију да ли се вратио из иностранства ради службења војног рока.

*
* *

Иако је већи део почетног радног стажа провео у иностранству на школовању, Митровић је званично од 1. септембра 1893. до 27. марта 1898. године био предавач београдске Богословије (укупно четири године, шест месеци и 26 дана). Потом је, 10. априла 1898. године, постављен за предавача Треће београдске гимназије са годишњом платом од 1.500 динара.²⁵

Чедомиљ Митровић на почетку професорске каријере²⁶

²⁵ ДАС, МПС, 1898, XVIII-56.

²⁶ Српски биографски речник, књига 6, 2014, 618.

Предавао је црквено право у београдској Богословији „Свети Сава“ (од 1. септембра 1898) и био хонорарни професор на Правничком факултету Велике школе (од 2. јануара 1899). Средином јануара 1898. године молио је министра просвете да га постави за писара у његовом Министарству.²⁷ Почетком фебруара 1900. постао је писар друге класе у Министарству просвете, у црквеном одељењу. Врло брзо, 15. септембра исте године унапређен је за писара прве класе у том Министарству.²⁸ За доцента црквеног права у Великој школи изабран је 1. јула 1899. године. Потом је 14. јуна 1902. изабран за ванредног професора истог предмета у Великој школи. У то време Енциклопедију права предавао је Глигорије Гершић, па када је разрешен, Савет Правног факултета одредио је, априла 1903. године, Чедомиља Митровића да предаје тај предмет. Када је отворан Универзитет у Београду (1905) потврђен је за ванредног професора црквеног права на Правном факултету. Његов избор за редовног професора извршен је релативно касно због ограниченог броја професора на свим факултетима Београдског универзитета, посебно редовних професора (Правни факултет је тада могао имати само четири стална редовна професора).²⁹

Од 1901. до 1912. године, Митровић је био ангажован као секретар Великог духовног суда. Утицао је на рад суда залажући се да духовни суд буде изједначен са касационим судом и да се примењује брачно право. Сачувана је признаница да је 5. јула 1902. године примио 402 динара на име дневница за рад у овом Суду у трајању од 67 дана.³⁰ Истог дана примио је још 24 динара за четири дана како би довршио посао³¹ (дневница му је била шест динара). У исто време био је секретар (пословођа) Архијерејског сабора (3. септембра 1902. примио 24 динара за тај посао).³² У јуну 1909. године председавао је стручним богословским испитом у Богословији „Светог Саве“ као изасланик министра просвете и о томе написао исцрпан извештај.³³ Забележено је и да је у јуну 1911. године председавао богословском испиту зрелости као изасланик министра просвете и Архијерејског сабора у Богословији „Светог Саве“, о чему је поднео детаљан извештај.

Просветно и културно друштво Срба у Босни и Херцеговини „Просвјета“ прослављало је десетогодишњицу постојања 8. и 9. септембра 1912. године, па је београдско друштво „Културна лига“ за свога изасланика на тој

²⁷ ДАС, МПС, 1898, II-127.

²⁸ ДАС, МПС, 1900, XXII-131.

²⁹ Љ. Кандић, Ј. Даниловић, *Историја Правног факултета 1808–1905*, књига 1, 1997, 327.

³⁰ ДАС, МПС, 1902, 58-11.

³¹ ДАС, МПС, 1902, 58-17.

³² ДАС, МПС, 1902, 58-21.

³³ ДАС, МПС, 1909, 57-129.

свечаности одредило Чедомиља Митровића.³⁴ У пролеће 1913. године био је члан комисије која је проучавала питања за израду Конкордата између Краљевине Србије и Римске столице за шта је 8. маја примио 400 динара од благајне Министарства просвете и црквених послова. У Комисији су се поред њега налазили: Лујо Бакотић, Милан Пећанац, Сава Теодосијевић, Слободан Јовановић, Марко Ђуричић и Стеван Веселиновић.³⁵

Учествовао је у балканским ратовима и у Првом светском рату као војни обвезник чиновничког реда. У том својству био је секретар за страну кореспонденцију у штабу Прве армије (1912). За време Великог рата, одлуком Врховне команде упућен је на рад у Просветно одељење у Паризу, где је боравио од септембра 1916. до краја 1918. године.³⁶

На Правни факултет вратио се 1919. године и изабран је за редовног професора. На Факултету је остао до смрти. Предавао је Црквено право, а једно време и Енциклопедију права и неке делове грађанског права. Постојало је велико интересовање студената за све облике наставе које је изводио – предавања, семинаре, светосавске темате. Такав интерес студената се може објаснити његовим широким правничким образовањем и општом културом и енциклопедијским знањем многих правних дисциплина које су му помогле да шире постави предмет Црквено право и да га приближи студентима Правног факултета.

Посебно је значајан његов допринос раду Правног факултета док се налазио на функцији декана. Био је декан у два наврата (1920–1921. и 1923–1926), односно у четири школске године, а исто толико обављао је и функцију продекана. За ректора Универзитета у Београду изабран је 18. јуна 1927. године³⁷ и на том положају остао је у три узастопне школске године (1927–1930).

После Првог светског рата Митровић је решавао питање куфских односа у новим областима и израђивао нацрт закона о васпитању деце палих ратника. Биран је за уредника *Архива за правне и друштвене науке* (1912–1932). Власник овог часописа у име Правног факултета постао је 1933. године. Овај стручни часопис је водио са много успеха, прегалаштва и пожртвовања, због чега се толико дуго налазио на његовом челу. Био је у шесточлавној комисији за оснивање Богословског факултета.

³⁴ ДАС, МПС, 1912, 90-108.

³⁵ ДАС, МПС, 1913, 1-66.

³⁶ Љ. Кандић, *Историја Правног факултета у Београду 1905–1941*, друга 2, том II, 2002, 69.

³⁷ Г. Чеда Митровић изабран је за ректора Универзитета, *Време*, год. VII, бр. 1973, 20. јун 1927, 5.

Чедомиљ Митровић, декан Правног факултета³⁸

Чедомиљ Митровић је обављао и бројне друштвене функције и дужности. Био је члан: Главног просветног савета Краљевине Србије (од 9. фебруара 1904), Задужбинског савета, Одбора Коларчеве задужбине, Одбора за подизање Храма Светог Саве, Саветодавног одбора Министарства финансија, као и председник Дома за васпитање малолетника. Био је врло активан у хуманитарним и националним организацијама, дародавац књига Народној библиотеци у Београду. Члан утемељач Друштва „Светог Саве“ био је од ослобођења 1918. године. „Да није био онако нежнога здравља, на сваком би пољу и више од овога урадио. Он је био као ретко ко заузимљив, хуман, вредан, истрајан, при том скроман, доброћудан, благе нарави и опште предусетљив.“³⁹

Његов колега Михаило Илић⁴⁰ је истакао да је професор Митровић „сву своју активност посветио школи коју је волео изнад свега и да су генерације правника осетиле на себи његову топлину, искреност и преданост великог пријатеља универзитетске омладине, коју је он очински

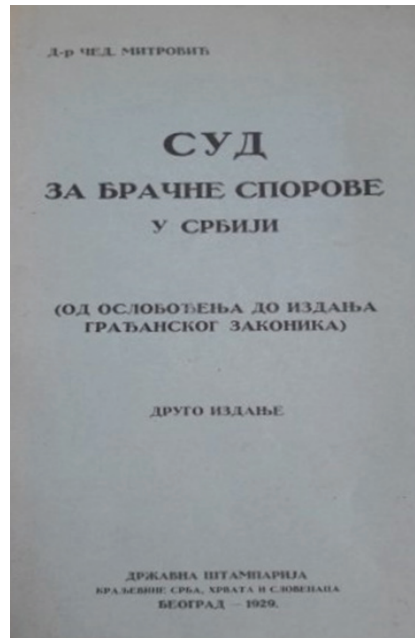
³⁸ Фотографија, Правни факултет у Београду.

³⁹ *Др Чедомиљ Митровић, члан утемељач Д.С.С.*, Братство, књига 45, бр. XXVIII, 1934, 215–216.

⁴⁰ Професор правних факултета у Суботици и Београду Михаило Илић (1888–1944) у то време био је проректор Универзитета у Београду.

прихватио, увек истичући висока начела правде и правичности, и за коју је немилице расипао здравље у учионици и семинару.⁴¹

Аутор је више радова, књига и уџбеника, као што су: *О братскомъ союзу Русскихъ и Сербовъ* (1893), *О законодавним границама између цркве и државе* (1900, 1928), *О праву надзора цркве у погледу издавања богословских списа* (1902), *О брачним парницама – основни појмови о браку и законским узроцима развода* (1906), *О праву проглашавања светаца у старо доба* (1907), *Канонска и доказна вредност уверења о отпусту свештених лица* (1908), *Владичанство и монашки чин* (1908), *Из црквеног и брачног права – расправе и чланци* (1909), *Први српски закон о црквеним властима* (1909), *Бракоразводни суд по страном законодавству* (1909), *Суложништво* (1911), *Културна задаћа „Хришћанске заједнице“* (1912), *Црквено право – кратак преглед* (1913, 1921, 1929), *Основни метод црквене политике* (1919), *О браку и узроцима његове кризе* (1922), *Супрушко неверство* (1923), *Суд за брачне спорове у Србији (од ослобођења до издања Грађанског законика)* (1924, 1929), *Основни појмови о праву* (1931), *Енциклопедија права, Улична деца*. Са Тодором Петковићем уредио је *Зборник правила, уредаба и наредаба Архијерејског сабора православне српске цркве у Краљевини Србији од 1839. до 1900. године* (1900). Радове је објављивао у: *Архиву за правне и друштвене науке, Делу, Веснику Српске православне цркве, Просветном гласнику, Источнику* и другим часописима.

⁴¹ М. Илић, *Др Чедомиљ Митровић*, Архив за правне и друштвене науке, књига XXVIII, бр. 4, 25. април 1934, 282.

Један је од најодликованијих универзитетских професора. Одликован је Златном медаљом за ревносну службу у војсци (1913), Орденом Светог Саве четвртог реда (1911), трећег реда (1921), другог реда (1922) и првог реда (1925), Орденом Белог орла петог реда (1923), Орденом Црвеног крста (1926) и Орденом Легије части (1929). Остао је запамћен као човек високих моралних квалитета. Одлично је говорио немачки и руски, а служио се француским језиком.⁴² Његова биографија се налази у нашим првим *Ко је ко* лексиконима: „Годишњак Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1926. годину“ и *Ко је ко у Југославији 1928*.

Неуспешно се лечио од болести плућа у Швајцарској. Преминуо је 15. априла 1934. године у Београду, где је и сахрањен.⁴³ Сутрадан је сахрањен уз присуство великог броја пријатеља, поштовалаца, студената, питомца Дома малолетника, скоро свих чланова Сената Универзитета и Савета Правног факултета. Чинодејствовао је викарни епископ Викентије Вујић, а од покојника су се прикладним говорима опростили: ректор Београдског универзитета Александар Белић, први декан Богословског факултета Стеван Димитријевић, потпредседник Београдске општине Добра Богдановић (Дом малолетника), професори Правног факултета Драгољуб Аранђеловић (као представник факултета), Милан Бартош (*Архив за правне и друштвене науке*) и Теодор Тарановски (у име руских научника емиграната).

Полуслужбени орган свештенства, лист *Преглед цркве Епархије Жичке* поводом Митровићеве смрти објавио је кратку вест: Наш познати каноничар-професор универзитета др Чедомиљ Митровић умро је у Београду 15. априла текуће године, где је свечано и сахрањен. „Наша црква губи у покојном Чеди једног научника и искреног сарадника на многим црквеним пословима. Бог да му душу прости!“⁴⁴

Светислав Љ. Марковић
Факултет техничких наука
Светог Саве 65
32000 Чачак

Кључне речи: Чедомиљ Митровић, богослов, правник, гимназијски и факултетски професор, декан, хуманитарни радник

⁴² Љ. Кандић: *Историја Правног факултета у Београду 1905–1941*, друга књига, том II, 2002, 68–73.

⁴³ *Српски биографски речник*, књига 6, 2014, 817–818. Просветни гласник, година L, свеска 5, Београд, мај 1934, 375.

⁴⁴ *Др Чедомиљ Митровић*, Преглед цркве Епархије Жичке, год. XVI, бр. 5 и 6, Чачак, мај и јун 1934, 151.

Svetislav LJ. Marković

ЇАЇАК'S LUMINARY: ĆEDOMILJ MITROVIĆ

Theologian, lawyer, and university professor Ćedomilj Mitrović (1870–1934) was born into a merchant family and received his education in Ćacak, Belgrade, Moscow, Prague, Vienna, and Tübingen. Thanks to his exceptional diligence and ambition, as well as the support of the Ministry of Education of the Kingdom of Serbia, he successfully completed theology and law studies, earning a doctorate in Canon Law in Tübingen in 1898. He taught at the Third Belgrade Grammar School, at the Great School's Faculty of Law, and later at the University of Belgrade. He also served as the Dean of the Belgrade University's Faculty of Law and was one of the most renowned and successful professors at the Faculty of Law in Belgrade.

Mitrović was distinguished by his exceptional legal education and encyclopaedic knowledge. He authored several textbooks, books, and papers in the fields of canon and marital law.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Извори:

Архив Србије, Министарство просвете Србије, 1893, 1894, 1897, 1898, 1900, 1902, 1903, 1909, 1912, 1913.

Међуопштински историјски архив Чачак, Матична књига рођених 1870–1876.

Новине и електронски извори:

Време, Београд, 1973.

Просветни гласник, Београд, 1893, 1984.

Википедија, Слободна енциклопедија: sr.wikipedia.org

Литература:

Годишњак Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца за 1926. годину, Графички институт и „Народна мисао“, Београд, 1926.

Кандић, Љубица, Даниловић Јелена, *Историја Правног факултета 1808–1905*, књига 1, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.

Кандић, Љубица, *Историја Правног факултета у Београду 1905–1941*, друга књига, том II, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2002.

Ко је ко у Југославији 1928, „Југословенски годишњак“ Београд и „Нова Европа“ Загреб, 1928.

- Љушић, Радош, Стокић, Благоје, Станковић, Милан, Милутиновић, Милутић, Степановић, Живадин, *Споменица Гимназије у Крагујевцу 1833–1983*, Одбор за обележавање 150-годишњице Крагујевачке гимназије, Крагујевац, 1989.
- Поповић, Драгомир С., Радовић, Маргита, Митровић, Драгослав С., Божићевић, Боривоје, *Споменица Чачанске реалне гимназије 1837–1937*, Заједница дома и школе Чачанске гимназије, Чачак, 1938.
- Пузовић, Владислав, *Руски путеви богословља: школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*, Београд: Православни богословски факултет, 2017.
- Српска библиографија књиге 1868–1944*, књига 11, Народна библиотека Србије, Београд, 1994, 135–137.
- Српски биографски речник, књига 6*, „Матица српска“, Нови Сад, 2014.

Чланци:

- Г. Чедо Митровић изабран је за ректора Универзитета, „Време“, год. VII, бр. 1973, Београд, 20. јун 1927, 5.
- „Др Чедомиљ Митровић, члан утемељач Д.С.С.“, *Братство*, књига 45, бр. XXVIII, Београд, 1934, 215–216.
- Матијевић, Зорица, „Завештање Катарине Митровић фонду сиромашних ученика Чачанске гимназије“, *Изворник*, број 10, Међуопштински историјски архив, Чачак, 1995, 81–86.
- Пузовић, Владислав, „Образовање српског свештенства у Русији (XVIII – почетак XX века)“, „Свети Сава и осам векова српске цркве: посебно издање тематског броја посвећеног великом јубилеју“, *Црквене студије*, бр. 16, Ниш, 2019, 319–342.